Sisäministeriö
Inrikesministeriet

HE 29/2019 Hallituksen esitys eduskunnalle TAE 2020, PL 26 Sisäministeriön hallinnonala
VNS 2/2019 VN:n selonteko julkisen talouden suunnitelmasta vuosille 2021-2023.

Hallintovaliokunta 16.10.2019 klo 11.15

Osastopäällikkö Jukka Aalto, hallinto- ja kehittämisosasto
Osastopäällikkö Tero Kurenmaa, poliisiosasto
Neuvotteleva virkamies Heli Heikkola, kansallisen turvallisuuden yksikkö
Apulaispäällikkö, kontra-amiraali Markku Hassinen, rajavartio-osasto
Ohjaus- ja kehittämisjohtaja Taito Vainio, pelastusosasto
Osastopäällikkö Jorma Vuorio, maahanmuutto-osasto

Hallitus panostaa vuoden 2020 talousarviossa sisäiseen turvallisuuteen ja maahanmuuttoon

Hallitus esittää vuoden 2020 talousarviossa sisäministeriön pääluokkaan yhteensä 1,519 mrd. euroa, mikä on n. 22,7 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa.

Pääministeri Rinteen hallitusohjelman tavoitteena on turvallinen oikeusvaltio Suomi, turvallisuuden tunteen vahvistuminen ja turvallisuusviranomaisten toimintakyvyn varmistaminen. Sisäministeriön hallinnonalan määrärahoilla toteutetaan hallitusohjelman tavoitteita ja huolehditaan viranomaisten ydintoiminnoista ja tarvittavasta suorituskyvystä.

Hallinnonalan määrärahoista poliisitoimen osuus on 53,7 %, rajavartiolaitoksen 17,6 %, maahanmuuton 13,5 %, pelastustoimen ja hätäkeskustoiminnan 4,9 % ja hallinnon (sisältäen EUSA-rahastot ja arvonlisäverot) 10,3 %.

Julkisen talouden suunnitelma (JTS 2021-2023)

Sisäministeriön hallinnonalan määrärahat laskevat kehyskaudella vuoden 2020 talousarvioesityksen tasosta. Ensimmäisenä kehysvuonna määrärahaa on noin 40 milj. euroa vähemmän kuin sisäministeriön pääluokan vuoden 2020 talousarvioesityksessä.

Merkittävimmät määrärahalisäykset kehyskaudella kohdistuvat poliisitoimeen poliisimiesten määrän nostamiseen 7 500 HTV:n tasolle (vuoden 2023 tasossa 18 milj. euroa), Rajavartiolaitokselle rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamiseen (vuoden 2023 tasossa 4,3 milj. euroa), Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyviin joukkoihin (vuoden 2023 tasossa 4,78 milj. euroa), sekä maahanmuuttohallintoon, mihin hallitus kohdentaa vuodelle 2021 yhteensä 13 milj. euroa päätöksentekoresurssien

turvaamiseen ja turvapaikkahakemusten ruuhkanpurkuun. Tästä 3 milj. euroa on kertaluonteisia tulevaisuusinvestointeja turvapaikkahakemusten käsittelyn turvaamiseksi.

Näiden lisäksi rahoitusta kohdistuu hätäkeskuspäivystäjäresurssien turvaamiseen, siviilitiedustelutoiminnan ohjaukseen ja Suojelupoliisin laillisuusvalvonnan vahvistamiseen sekä kiintiöpakolaisten määrän nostamiseen.

Hallinnonalan yhteiset kipupisteet

Hallinnonalalla on huomattavia toimitiloihin ja ICT-järjestelmiin liittyviä haasteita. Sisäministeriön hallinnonalan virastojen toimitilojen huomattaviin ja laaja-alaisiin sisäilmaongelmiin ja kiinteistöjen peruskorjauksista aiheutuviin Senaatin vuokrankorotuksiin ei ole myönnetty tarvittavaa rahoitusta. Olisi erittäin tärkeää, että valtion työnantajavelvoitteisiin kuuluva terveellisistä ja asianmukaisista työtiloista huolehtiminen huomioitaisiin valtiontaloudessa kokonaisuutena, jotta tilanteeseen saataisiin kestävä ratkaisu.

Sisäministeriön hallinnonalan ICT-kehittämisen ja ylläpidon menot ovat toinen merkittävä kokonaisuus, joka aiheuttaa hallinnonalle huomattavia lisämenoja. Valtorin asiakkaille kohdistettavien maksujen ennakoimattomuus on tästä yksi esimerkki. Valtorin valvonta- ja tilannekuvapalvelusta perittävää palvelumaksua korotettiin 3,5 prosentista 7,9 prosenttiin palvelusopimuksen arvosta 1.7.2019 alkaen. Vuoden 2020 talousarviossa korotuksen vaikutus tulee olemaan 1,2 milj. euroa. Valtorilta ostettava valvonta- ja tilannekuvapalvelu on pakollinen turvallisuusverkon käyttäjille osana turvallisuusverkon tietoturvallisuuden hallintaa.

Sisäministeriön hallinnonala on hyvin henkilöstöpainotteinen. Vaikka määrärahalisäyksiä on jo tehtykin sekä edellisten että nykyisen hallituksen päätöksillä, edellisten hallitusten tekemät säästötoimenpiteet aiheuttavat tilanteen, jossa useampikin virasto joutuu sopeuttamaan toimintaansa ja henkilömääräänsä alenevaan kehystasoon.

26.01. HALLINTO

Ministeriön toimintamenomomentille esitetään vuodelle 2020 yhteensä 14,7 milj. euroa. Hallitus esittää lisäyksenä sisäministeriön toimintamenoihin vuoden 2020 talousarvioon 380 000 euron määrärahaa, sekä vuosien 2021 ja 2022 määrärahakehyksiin 190 000 euroa siviilitiedustelutoiminnan ohjauksen ja Suojelupoliisin laillisuusvalvonnan vahvistamiseen. Siviilitiedusteluun liittyy sen luonteesta johtuen tavanomaista tiiviimmän ohjauksen ja valvonnan tarve toiminnan asianmukaisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden varmistamiseksi. Hallitus esittää lisäystä myös Moskovaan lähetetyn asiantuntijan palkkausmenojen kattamiseen lisärahaa vuodesta 2021 alkaen.

Kehyspäätöksen mukaisesti ministeriön toimintamenojen taso pysyy suunnilleen samana kehyskauden loppuun asti. Sisäministeriö tulee jatkossa esittämään, että lisäyksestä

siviilitiedustelutoiminnan ohjauksen ja Suojelupoliisin laillisuusvalvonnan vahvistamiseen tehdään pysyvä.

Sisäministeriön esityksessä talousarviossa vuodelle 2020 ja julkisen talouden suunnitelmassa vuosille 2021-2023 rahoitusta haettiin lisäksi pelastustoimen ja varautumisen valtakunnallisen johtamisen ja suorituskyvyn vahvistamiseksi, sisäisen tarkastuksen resurssoinnin vahvistamiseksi sekä hybridikeskuksen toiminnan tukemiseen tarvittavan rahoituksen jatkamiseksi.

Sisäministeriön kansallisen turvallisuuden yksikkö

Siviilitiedustelua koskeva lainsäädäntö, jolla lisättiin suojelupoliisin tiedustelullisia toimivaltuuksia, tuli voimaan 1.6.2019. Poliisilakiin (872/2011) lisättiin uusi siviilitiedustelua koskeva 5 a luku ja annettiin laki tietoliikennetiedustelusta siviilitiedustelussa (582/2019). Lisäksi 1.2.2019 voimaan tuli laki tiedustelutoiminnan valvonnasta (121/2019).

Uuden tiedustelulainsäädännön myötä suojelupoliisin ohjauksen ja valvonnan merkitys korostui entisestään. Uuden lainsäädännön voimaantulo toi sisäministeriölle sellaisia uusia tehtäviä, joiden seurauksena oli perusteltua tarkastella sisäministeriön organisaatiota näiden tehtävien tarkoituksenmukaiseksi hoitamiseksi. Ministeriössä tunnistettiin tarve sovittaa yhteen ja koordinoida kansalliseen turvallisuuteen, siviilitiedusteluun ja suojelupoliisin ohjaukseen, valmiuteen ja varautumiseen sekä turvallisuutta koskevien tehtävien ja näihin kiinteässä yhteydessä oleviin tehtäviin liittyviä tehtäviä.

Edellä mainittu huomioiden sisäministeriöön perustettiin 1.7.2019 uusi kansallisen turvallisuuden yksikkö, jonka tehtävänä on muun muassa suojelupoliisin ohjaus, siviilitiedustelun strateginen ohjaus ja valvonta, tiedusteluprioriteettien valmistelu ja niiden toteutumisen seuranta, siviililuonteisten uhkien ehkäiseminen ja torjunta ministeriö- ja valtioneuvostotasolla sekä strategisen tilannekuvan muodostaminen kansallisen turvallisuuden kysymyksistä ministeriön johdolle. Tämän lisäksi yksikkö vastaa varautumiseen ja valmiuteen sekä organisaatioturvallisuuteen liittyvistä kysymyksistä.

Sisäministeriö esitti pysyvää lisäystä ministeriön toimintamenoihin siviilitiedustelutoiminnan ohjauksen ja suojelupoliisin laillisuusvalvonnan vahvistamiseen.

Siviilikriisinhallinnan asiantuntijamäärää nostetaan vähintään 150 asiantuntijaan

Kriisinhallintakeskuksen toimintamenoihin esitetään lisäystä vuodelle 2020 0,4 milj. euroa ja kehyskaudelle 0,36 milj. euroa. Kriisinhallintakeskuksen toimintamenoista maksetaan kansainvälisiin siviilikriisinhallinnan tehtäviin lähetettävien asiantuntijoiden koulutuksen, rekrytoinnin ja logistiikan järjestämiseen liittyvät menot. Tämän lisäksi rahoitusta lisätään porrastetusti ulkoministeriön momentille 24.01.21. Vuoden 2023 tasolla määräraha nousee

4,5 milj. euroon, josta 0,36 milj. euroa on kohdistettu Kriisinhallintakeskuksen toimintamenoihin. Määrärahasta maksetaan lähetettävien asiantuntijoiden palkkakustannukset.

26.10. POLIISITOIMI

Poliisimiesten määrä nostetaan hallitusohjelman mukaiselle 7 500 poliisimiehen tasolle

Poliisitoimeen (poliisi ja Suojelupoliisi) esitetään yhteensä 816 milj. euroa, mikä on 2,5 milj. euroa enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Vuonna 2020 käynnistetään hallitusohjelman mukainen poliisimiesten määrän nostaminen 7 500 henkilötyövuoden tasolle, mihin esitetään talousarviossa määrärahaa 7,5 milj. euroa. Kehyskaudella vuosittainen määräraha poliisimiesmäärän nostamiseksi tavoitetasolle kasvaa asteittain 18 milj. euroon vuonna 2023. Poliisimiesten määrän lisäämiseksi ei ole tarpeen lisätä poliisikoulutettavien määrää, vaan se pidetään nykyisellä 400 aloittavan opiskelijan vuosittaisella sisäänottotasolla.

Poliisimiesten määrän lisäämisellä tavoitellaan poliisitoiminnan tuloksen ja yhteiskunnan turvallisuustilanteen vahvistamista hallituskaudella. Tavoitteena on mm. parantaa poliisin toimintavalmiusaikaa, jolloin yhä suurempi osa kansalaisista saa kiireellisen avun nopeammin kuin ennen. Poliisipartioiden toimintaa voidaan kohdentaa erityisesti niille alueille, joissa palvelutaso on tällä hetkellä heikoin. Liikennevalvontaa lisäämällä pyritään vaikuttamaan liikenneturvallisuuteen. Myös poliisin ennalta estävää toimintaa on mahdollista vahvistaa ja sitä kautta puuttua mm. syrjäytymiskehitykseen ja siitä aiheutuviin ongelmiin. Poliisi pyrkii tietoverkkorikostutkintaa vahvistamalla puuttumaan tehokkaammin verkossa tapahtuvaan ja erityisesti lapsiin ja nuoriin kohdistuvaan rikollisuuteen.

SM:n esityksestä jäi saamatta 0,325 milj. euron suuruinen lisämääräraha poliisin toimitilakustannuksiin sekä 2,5 milj. euron suuruinen lisämääräraha poliisin toiminnallisiin (ei-harkinnanvaraisiin) ICT-menoihin. Myöhemmin lisämäärärahatarve toimitilakustannuksiin on täsmentynyt vuoden 2020 osalta 3,6 milj. euroon ja ICT-menojen osalta 1,9 milj. euroon.

Poliisin keskeisimpänä haasteena on toiminnan ja talouden yhteensovittaminen vähenevien resurssien ja toimintaympäristön muutosten sekä uusien lainsäädännöstä johtuvien velvoitteiden yhtälössä. Kustannuspainetta kohdistuu mm. poliisin omasta toiminnasta riippumattomiin toimitilakuluihin ja ICT-menoihin (mm. TUVE ja Senaatti), jotka vievät suuren osan poliisin vuotuisista tasokorotuksista. Poliisihallituksen arvion mukaan poliisin ei -harkinnanvaraiset ICT-menot tulevat nousemaan 10,5 milj. euroa v. 2019 tasosta kehyskaudella ja toimitilamenot 18,8 milj. euroa. Ajoneuvokaluston hankkimiseen tarvittaisiin lisäystä 9,8 milj. euroa kehyskaudella.

Hallitusohjelman mukaisesti poliisien määrän tasoksi esitetään 7 500 henkilötyövuotta vuonna 2023. Vuosien 2022 ja 2023 alustava määrärahataso ei kuitenkaan riitä kattamaan

tavoitellun htv-tason palkkauskustannuksia ottaen huomioon menopaineet. Henkilöstövaltaisella alalla kustannuspaine kohdistuu henkilöstökuluihin. Poliisihallitus on arvioinut, että mikäli ei-harkinnanvaraiset ICT-menot ja toimitilamenot toteutuvat ennakoidulla tavalla, poliisimiesten htv-määrään tulee kohdistumaan huomattavaa vähennystarvetta. Poliisimiesten htv-määrän säilyttäminen hallitusohjelman mukaisella tasolla 7 500 edellyttäisi noin 25 milj. euron lisämäärärahaa vuonna 2023.

Hallintovaliokunnan mietinnöstä (5/2017 vp): Hallintovaliokunta edellyttää hallituksen huolehtivan, että ”Poliisin henkilöresurssitaso palautetaan taloudellisen tilanteen parantuessa asteittain ensi vuosikymmenen puoleen väliin mennessä 2010 tasolle 7850 henkilötyövuoteen, tapahtuneen suorituskyvyn laskun sijasta poliisin suoristuskyky nousee kattavasti ja kansalaisten turvallisuus paranee sekä edellä mainitut epäkohdat korjataan tehokkaasti”.

On todennäköistä, että poliisin ei-harkinnanvaraiset ICT-menot ja uudet toimitilahankkeet realisoituvat tulevaisuudessa. Poliisi ei juurikaan voi omin toimin vaikuttaa kyseisten menojen kasvuun. Toimitilojen osalta tilanne on kriittinen ja eräissä tiloissa henkilöstö on jo sairastunut. Poliisin käytössä oleva rakennuskanta on melko vanhaa. Monissa kohteissa on sisäilmaongelmia, jotka tulisi kiireellisesti saada kuntoon. Myös ajoneuvojen osalta kyse on työturvallisuudesta, sillä poliisin käytössä oleva kalusto on ikääntynyt huolestuttavalla vauhdilla edeltävien vuosien aikana.

Tilannekuva

Poliisin valvonta- ja hälytystoiminnan tilasta on valmisteltu selvitystä. Yleisesti voidaan todeta, että vaikka valtakunnallisella tasolla poliisin vasteajat ovatkin hyvällä tasolla, on alueellinen vaihtuvuus suurta, erityisesti harvaan asutuilla alueilla. Yhden poliisipartion lisäys 24/7- toimintaan vaatii 14 poliisimiehen lisäyksen.

Erityisesti päivittäisrikostutkinta on ollut menneinä vuosina sopeuttamistoimenpiteiden kohteena. Rikoslakirikosten selvitystason ylläpitäminen on muuttunut yhä haastavammaksi, vaikka rikosprosessiketjun nopeuttamiseksi on tehty kehittämistoimenpiteitä mm. syyttäjäyhteistyössä sekä lainsäädännön kehittämistoimenpitein. Toisaalta, viime vuosien lainsäädäntömuutokset ovat lisänneet esitutkinnan toimenpiteitä ja prosessin kestoa. Myös erityisesti petosrikosten siirtyminen tietoverkkoihin ja rikollisuuden kansainvälistyminen aiheuttavat tutkinnan vaativuuden lisääntymistä ja siten lisäävät esitutkinnan kustannuksia ja tutkinta-aikojen pitkittymistä. Myös poliisin mahdollisuudet panostaa mm. sarjoittamistyötä edellyttävään rikosten paljastamiseen sekä ns. pimeänä poliisin tietoon tulleiden rikosten selvittämiseen ovat entistä haasteellisemmat.

Etelä- Suomen AVI:n tuoreet tutkimustulokset rikostorjunnan psykososiaalisen kuormittavuuden korkeasta tasosta erityisesti päivittäisrikostutkinnassa työskentelevien poliisien keskuudessa ovat huolestuttavat. Merkittävänä tekijänä tähän voidaan perustellusti arvioida olevan nimenomaan suuret juttumäärät suhteessa työhön käytettävissä oleviin resursseihin

Tietojärjestelmien tila ja haasteet

Suurin yksittäinen hankekokonaisuus on poliisiasiaintietojärjestelmä Vitja, jonka suunniteltu käyttöönotto on v. 2021 lopussa. Vitjan kehittämistä jatketaan tämän jälkeen pienempimuotoisena erillisissä projekteissa. Vitjan osalta on jo v. 2018 otettu käyttöön POTI eli Poliisin tiedustelujärjestelmä, joka on moniviranomaisjärjestelmä ja tärkeä operatiivisen tiedon tietolähde.

Poliisihallitus päätti asetietojärjestelemän kehittämishanke Askelta koskevan toimitussopimuksen heinäkuussa 2019. Järjestelmän kokonaisteknologian uudistamishanketta jatketaan ja hanke uudelleenorganisoidaan. Uudessa suunnitelmassa ja aikataulutuksessa pyritään varmistamaan tietojärjestelmäkokonaisuuden ja sähköisen asioinnin valmistuminen samanaikaisesti ilman vaiheistuksia. Asetietojärjestelmän käyttöönottoajankohta tarkentuu ensi vuoden aikana. Tämän hetkisen arvion mukaan se on vuonna 2024.

Viranomaisten yhteisen kenttäjohtojärjestelmä KEJO-hankkeen tavoitetila saavutetaan vuoden 2020 loppuun mennessä, jolloin otetaan käyttöön sosiaali- ja terveystoimen priorisoitu ensihoitokertomus. Käyttöönoton toisessa vaiheessa poliisi, tulli, raja, puolustusvoimat ottavat käyttöön KEJO-järjestelmän. Hankkeen aikana esille tulleet toimintaympäristön muutokset ovat aiheuttaneet jatkokehitystarpeita järjestelmätoteutuksen sisältöön ja laajuuteen, jotka vaikuttavat mm. poliisin käyttöönottoon.

Digitaalinen maailma edellyttää poliisin teknologia- ja digiratkaisujen jatkuvaa kehittymistä ja kehittämistä. Poliisitoiminnan kehittämishankkeissa painopiste on ollut palveluiden tehostamisessa ja laadunparantamisessa. Merkittävä osa (n. 90 %) hankkeista ja niiden rahoituksesta sisältää ICT-kehittämistoimintaa, joilla tähdätään henkilöresurssien vapauttamiseen muihin henkilösidonnaisiin tehtäviin.

Suojelupoliisin resurssit lisääntyvät tiedustelulainsäädännön edellyttämälle tasolle

Turvallisuusympäristön muutos viime vuosina johti tiedustelulainsäädännön säätämiseen ja tiedustelutoimivaltuuksien käyttöönottoon. Tämä muutos on vaikuttanut vahvasti myös suojelupoliisin resurssien lisääntymiseen, joka on näkynyt henkilötyövuosien ja toimintamenojen kasvuna. Edellä mainittu huomioiden Suojelupoliisin rahoitusta on lisätty aiemmissa budjetti- ja kehyspäätöksissä. Tiedustelulainsäädäntö muutti ja lisäsi suojelupoliisin tehtäviä. Lisäksi Suojelupoliisi on muuttanut sekä organisaatiotaan että tehostanut toimintaansa vastaamaan niin tiedustelulainsäädännön kuin tämän päivän turvallisuustoimintaympäristön vaatimuksia.

Suojelupoliisin toimintamenoja on aiemmin kasvatettu muutamassa erässä. Esimerkiksi kehyspäätöksessä vuosille 2019 - 2022 on tehty pysyvä 10 milj. euron toimintamenolisäys. Sen lisäksi on tehty kertaluonteisia lisäyksiä kuten suojelupoliisin suorituskyvyn kehittämiseen

VM:n tuottavuusmomentilta myönnetyt 18,7 milj. euron määrärahat vuosille 2016-2020 sekä siviilitiedustelun tietojärjestelmiin myönnetyt 11,7 milj. euron kehysrahat vuosille 2020-2021.

Tuoreimmassa sisäministeriön esityksessä julkisen talouden suunnitelmaan vuosille 2021-2023 haettiin ylläpitoa koskevaa rahoitusta suojelupoliisin toiminnan kehittämisen kannalta keskeisiin hankkeisiin (suojelupoliisin suorituskyvyn kehittämistä koskeva hankkeen ylläpito 2,75 milj. euroa vuodesta 2021 eteenpäin ja siviilitiedustelujärjestelmän ylläpito 2 milj. euroa vuodesta 2022 eteenpäin). Näitä hankkeita varten on aiemmin myönnetty edellä mainitut kertaluontoiset määrärahat. Ylläpitoon liittyvää rahoitusta ei kuitenkaan myönnetty. Ilman ylläpitoon tarvittavia määrärahoja virasto ei voi täysimääräisesti hyödyntää aiemmin tehtyjä investointeja. On huomioitava, että käynnissä olevat suorituskyvyn kehittämishanke ja siviilitiedustelun teknisen infrastruktuurin rakentaminen ovat osa tiedustelulainsäädännön täytäntöönpanoa.

Suojelupoliisin uuden tietojärjestelmäkokonaiskokonaisuuden keskeisimmät ratkaisut saadaan tuotantokäyttöön vuoden 2020 loppuun mennessä ja siviilitiedustelulainsäädännön edellyttämä tekninen infrastruktuuri valmiiksi vuoden 2021 aikana.

Viraston kasvaessa myös toimitilakysymys on noussut aiempaa tärkeämpään rooliin. Suojelupoliisille on suunnitteilla uusi toimitila, johon liittyvä työ virkamiestasolla on käynnissä. Uusi toimitila aiheuttaa toteutuessaan vuokrakustannusten nousua, joka tulisi näkymään toimintamenojen kasvuna lähivuosina.

Tulevissa talousarvio- ja kehyspäätöksissä jää ratkaistavaksi ylläpitokustannusten rahoituksen turvaaminen sekä merkittävästi nousevien toimitilakustannusten rahoituksen turvaaminen.

26.20. RAJAVARTIOLAITOS

Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen perustaminen käynnistyy, maa- ja merirajan teknisen valvontajärjestelmän uudistamiseen lisärahoitusta

Rajavartiolaitokselle esitetään vuoden 2020 talousarviossa määrärahaa yhteensä 267,84 milj. euroa, mikä on 24,14 milj. enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Euroopan raja- ja merivartioviraston (Frontex) alaisuuteen perustetaan vuodesta 2021 alkaen eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvät joukot. Jäsenmailla on velvollisuus asettaa henkilöstö Frontexin käyttöön. Kukin jäsenmaa maksaa Frontexin käyttöön asettamansa henkilöstön koulutus-, palkkaus-, varustamis- ja pysyvät ylläpitokustannukset. Suomen velvoitteiden toimeenpanemiseksi esitetään 790 000 euron määrärahaa vuodelle 2020. Kehyskaudella Eurooppalaisen raja- ja merivartioston pysyvien joukkojen menoihin varataan vuosittain reilut 4 milj. euroa. Määräraha nousee kehyskaudella vuoden 2021 4,27 milj. eurosta 4,78 milj. euroon vuonna 2023.

Vuoden 2020 talousarvioesitykseen sisältyy yhteensä 15 milj. euroa rajavartiolaitoksen maa- ja merirajan teknisten valvontajärjestelmien korvausinvestointeihin. Uudistamalla nykyiset tekniset valvontajärjestelmät vähennetään tarvetta korvata vanhentuvaa tekniikkaa lisähenkilöstöllä.

Rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamiseen hallitus esittää vuoden 2020 talousarvioon 1,3 milj. euroa ja vuoden 2021 määrärahakehykseen 2,3 milj. euroa nostaen määrärahatason kehyskauden lopussa vuonna 2023 4,3 milj. euroon.

Rajavartiolaitoksen osalta jää seuraavien vuosien päätöksissä ratkaistavaksi toimitilakustannusten merkittävät nousupaineet sekä suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamiseksi tarvittava resurssitason nosto. Myös keskeisistä korvausinvestoinneista myöhemmin päätettäväksi jäivät maa- ja merirajojen valvontajärjestelmän uudistamisen loppurahoitus, valvontalentokoneiden suorituskyvyn korvaaminen sekä kahden ulkovartiolaivan korvaamisen suunnittelun käynnistäminen.

SM:n esityksestä jäi saamatta Senaatti kiinteistöjen vuokratilojen korjausvelan poistamiseen esitetty vuodesta 2020 asteittain 4,8 milj. eurosta 6,4 milj. euroon nouseva lisäys. Rajaturvallisuuden suorituskyvyn ja rajavartijamäärän turvaamiseen esitetystä jäi saamatta vuodesta 2020 asteittain 11,1 milj. eurosta 15,1 milj. euroon nouseva lisäys. Näiden lisäksi saamatta jäivät vuodelle 2020 esitetty 5,0 milj. euron määräraha uusien ulkovartiolaivojen suunnitteluun, vuosille 2021-2022 esitetty 40 milj. euron määräraha Dornier-valvontalentokoneiden suorituskyvyn korvaamiseen ja vuosille 2020 - 2023 maa- ja merirajojen valvontajärjestelmän uudistamiseen esitetty 35,5, milj. euron määräraha.

Rajavartiolaitos on keskittänyt, sopeuttanut ja tehostanut toimintaansa jo parikymmentä vuotta. Mahdollisuudet vähentää menoja karsimatta lakisääteisiä tehtäviä on jo käytetty loppuun.

Rajavartiolaitoksen toimintamenomomentilta rahoitetaan kaikki Rajavartiolaitoksen lakisääteiset tehtävät ja toiminta momentilta 26.20.70 rahoitettavia kertaluonteisia investointimenoja lukuun ottamatta. Toimintamenoista suurimman kokonaisuuden muodostavat palkat, noin 66 %. Muut toimintamenot ovat noin 34 %. Muiden toimintamenojen suurimmat kustannukset ovat toimitilamenot (noin 30 %), ICT- ja valvontalaitemenot (noin 23 %), alus-, ilma-alus ja kuljetusvälinemenot (noin 22 %) ja partiointiin liittyvät menot (noin 13 %). Loput noin 12 % jakaantuvat moneen pienempään kokonaisuuteen kuten koulutukseen, työterveyteen, matkustamiseen jne.

Suurimmat menopaineet ovat kasvavissa toimitilamenoissa, ICT- ja valvontalaitemenoissa sekä alus, ilma-alus ja kuljetusvälinemenoissa. Kaikissa näissä on syntynyt investointivelkaa ja kustannustason nousu ylittää huomattavasti normaalin kotimaisen inflaation.

Rajavartiolaitokselle esitetty määräraha ei lisäyksistä huolimatta riitä nykyisen toimintatason ja suorituskyvyn ylläpitämiseen. Rajavartiolaitos on esittänyt vuoden 2020 talousarvioesityksen täydennyksessä toimintamenojen lisäystä noin 7 milj. euroa. Merkittävin tarve on välttämättömien toimitilojen peruskorjausten suunnittelukulujen ja

toimitilaturvallisuuden parantaminen (5,3 milj. euroa). Lisäksi mahdollinen sopimukseton Brexit edellyttää sujuvan rajanylitysliikenteen turvaamiseksi lisärahoitusta (1,55 milj. euroa).

Talousarvioesityksen täydennykseen esitetyllä määrärahalla ei voida korvata aikaisemmin esitettyä yhteensä 15,9 milj. euron lisätarvetta toimitilamenoihin ja rajaturvallisuuden suorituskyvyn turvaamiseen. Vuoden 2020 määrärahavaje pakottaa Rajavartiolaitoksen karsimaan jo edellisiltä vuosilta siirtyneitä hankintoja mm. ajoneuvojen, voimankäyttö ja suojavälineiden osalta sekä vähentämään edelleen alusten, ilma-alusten ja kiinteistöjen kunnossapito ja korjaustoimintaa. Tämä tulee kasvattamaan kaluston käyttö- ja ylläpitomenoja sekä toimitilamenoja tulevina vuosina. Ilman pysyvää lisärahoitusta Rajavartiolaitoksen on pakko vähentää jatkossa henkilöstöä. Vuoden 2020 hintatasossa 10 milj. euron nousu muissa toimintamenoissa tarkoittaa noin 170 henkilötyövuoden vähennystä, mikäli se rahoitetaan henkilöstöä vähentämällä.

Parikkalan rajanylityspaikan kansainvälistäminen lisää hyvin merkittävästi ja pysyvästi Rajavartiolaitoksen toimintamenoja. Parikkalaan ei ole mahdollista kohdistaa henkilöstöä muilta ylikulkupaikoilta. Päätös kasvattaa myös entisestään nykyistä huomattavaa toimintamenovajausta. Rajavartiolaitoksen pysyvien toimintamenojen lisätarve on Parikkalan ylikulkupaikan aukiolosta riippuen 4,2 - 5,8 milj. euroa. Lisätarve koostuu toimintaan tarvittavan lisähenkilöstön (44 - 66 htv) palkkaamisesta, rajanylityspaikan rakentamisesta aiheutuvista lisävuokrakustannuksista (arvio 0,73 milj. euroa vuodessa) sekä muista pysyvistä kustannuksista (arvio 0,37 milj. euroa vuodessa). Lisäksi kertaluonteisiin rajanylityspaikan varustelukustannuksiin tarvitaan 1,63 milj. euroa.

26.30. PELASTUSTOIMI JA HÄTÄKESKUSTOIMINTA

Hätäkeskuspäivystäjien määrä turvataan lisäämällä määrärahaa päivystäjien palkkaukseen ja koulutukseen

Pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen toimintamenoihin ehdotetaan yhteensä 74,3 milj. euroa, mikä on 4,14 milj. enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Hätäkeskusten päivystyshenkilöstön vaje heijastuu kansalaisen avun saannin nopeuteen, mutta myös päivystyshenkilöstön työssä jaksamiseen. Hätäkeskuspäivystäjäresurssien turvaamiseen hallitus esittää vuoden 2020 talousarvioon 1 milj. euron määrärahaa edelliseen kehyspäätöksen sisältyneen 1,75 milj. euron lisäksi.

Hallitus jatkaa hätäkeskuspäivystäjäresurssien turvaamista kehyskaudella osoittamalla siihen 1,5 milj. euroa vuodelle 2021 ja lisäämällä sen jälkeen rahoitusta asteittain 2,5 miljoonaan euroon kehyskauden lopussa vuonna 2023.

Pelastustoimen ja Hätäkeskuslaitoksen osalta jää seuraavien vuosien päätöksissä ratkaistavaksi hätäkeskustietojärjestelmän kehittäminen ja ylläpito sekä Pelastusopiston toiminnan tason turvaaminen.

SM:n esityksestä jäi saamatta Pelastusopiston toiminnan turvaamiseksi esitetty 2,0 milj. euron rahoitus ja Hätäkeskuslaitoksen Erican järjestelmän kehittämiseen esitetyt määrärahat (2,0 milj. euroa vuodelle 2020 ja vuotuinen 1,3 milj. euron lisäys vuosille 2021-2023). Hallitusohjelman mukainen 2,5 milj. euron lisäys hätäkeskuspäivystäjäresurssien turvaamiseen myöhennettiin sisäministeriön esitykseen nähden siten, että lisäys on 1,0 milj. euroa vuonna 2020 ja suurenee 0,5 milj. eurolla vuodessa ja on 2,5 milj. euroa vuonna 2023.

Pelastusopisto on jo useiden vuosien ajan tehostanut toimintaansa ja virasto ei enää kykene toiminnan tehostamisen keinoin saavuttamaan taloudellista tasapainoa. Menopaineita luovat pelastaja- ja hätäkeskuspäivystäjien koulutusmäärien laadullinen ja määrällinen kehittäminen. Myös pelastuskaluston investointitarpeet kasvavat merkittävästi tulevalla vuosikymmenellä. Pelastusopiston investointitarpeet ovat kumuloituneet aikaisempien vuosien taloudellisesta tilanteesta, jossa investointeja on jouduttu lykkäämään vuosi toisensa jälkeen eteenpäin. Pelastusopiston raskaan ja muun pelastuskaluston käyttöiät on kasvatettu kaluston käyttöikiin nähden ehdottomaan maksimiin. Pelastusopiston vuoden 2020 bruttomenoista noin 45 % muodostuu henkilöstömenoista, noin 20 % toimitilakuluista, noin 25 % palvelujen ostoista aiheutuvia menoja ja noin 15 muista kuluista.

Hätäkeskuslaitoksen menopaineet aiheutuvat pääosin uuden hätäkeskustietojärjestelmän (ERICA) ylläpitokuluista ja järjestelmän kehittämisestä. Kehittämistyöllä turvataan hätäkeskustoiminta kaikissa tilanteissa. Järjestelmän ylläpitokuluihin on sitouduttu vuosiksi eteenpäin, joten Hätäkeskuslaitoksen on sopeutettava henkilöstökulut käytössä oleviin määrärahoihin. Hätäkeskuslaitoksen vuoden 2020 bruttomenoista noin 60 % muodostuu henkilöstömenoista, noin 30 % palvelujen ostoista ja noin 10 % toimitilamenoista ja muista menoista.

26.40. MAAHANMUUTTO

Maahanmuuttohallinnon päätöksentekoresurssit turvataan

Maahanmuuttoon esitetään yhteensä 204,89 milj. euroa, mikä on 11,72 milj. enemmän kuin vuoden 2019 varsinaisessa talousarviossa. Maahanmuuttoviraston päätöksentekoresurssien turvaamiseksi hallitus esittää 10 milj. euroa vuoden 2020 talousarvioon ja vuoden 2021 määrärahakehykseen. Määrärahalla hallitus ehkäisee uusien, vireille tulevien asioiden käsittelyaikojen pidentymistä.

Pääasiassa turvapaikkakriisin aikana tulleiden turvapaikkahakemusten käsittelemiseksi hallituksen esityksessä on varattu 3 milj. euroa vuosille 2020 ja 2021 määräaikaisen lisäresurssin (50 henkilötyövuotta) palkkaamiseksi.

Turvapaikkahakemusten käsittelyyn säädetty kuuden kuukauden enimmäiskäsittelyaika koskee kaikkia 20.7.2018 jälkeen vireille tulleita hakemuksia. Uudet hakemukset priorisoidaan käsittelyssä vanhojen edelle, jotta pystytään noudattamaan lakisääteistä

enimmäiskäsittelyaikaa. Käsittelyaikojen pituudella on suora vaikutus vastaanottomenojen määrään, joten hallituksen kohdentamat lisäresurssit päätösten tekemiseksi ja käsittelyaikojen kohtuullistamiseksi ovat paitsi inhimillisesti, myös taloudellisesti perusteltu ratkaisu.

Maahanmuuttoviraston päätöksentekoresurssien pysyvä taso jäi myöhemmin ratkaistavaksi.

Maahanmuuttoviraston kehystaso on laskeva ja virasto on sopeuttanut menojaan laskevaan kehykseen. Menopaineet kohdistuvat digitalisaation edistämiseen lupaprosesseja automatisoimalla ja päätöksentekoresurssien riittävän määrän turvaamiseen. Sisäministeriö esitti päätöksentekoresurssien turvaamiseksi 10,2 milj. euron lisäystä vuodelle 2022 ja 10,4 milj. euron lisäystä vuodelle 2023. Digitalisaation edistämiseen ei ole rahoitusta vuosille 2020-2023, ja pelkästään Maahanmuuttoviraston UMA-järjestelmän ylläpitämiseksi on toteutettava merkittäviä sopeuttamistoimia. Vuoden 2020 bruttomenoista noin 63 % muodostuu henkilöstömenoista, noin 13 % toimitilakuluista, noin 15 % palvelujen ostoista aiheutuvia menoja ja noin 10 muista kuluista.

Hallitus on käynnistänyt kunnianhimoisen työperäisen maahanmuuton kokonaisuudistuksen, joka tähtää merkittävään työllisyyden kasvuun. Työ- ja elinkeinoministeriön sekä sisäministeriön yhteistyönä on käynnistynyt valmistelu, jossa tarkastellaan hallitusohjelman kirjauksen mukaista, työperäisen maahanmuuton hallinnon siirtoa työ- ja elinkeinoministeriöön käsittelyn tehostamiseksi. Tässä yhteydessä selvitetään prosessien kehittämisen edellyttämät vaikutukset ohjausjärjestelmään ja hallintoon.

Kiintiöpakolaisten määrää nostetaan sadalla pakolaisella vuonna 2020

Talousarvioesityksessä on lisäksi huomioitu pääministeri Rinteen hallitusohjelman mukainen kiintiöpakolaisten määrän nosto nykyisestä 750 tasosta 850 kiintiöpakolaisen tasolle vuonna 2020 ja sen vaatima päätöksentekoresurssi kansainvälisen suojelun oleskelulupapäätösten tekemiseksi sekä kiintiöpakolaisten maahantuloon liittyvät kustannukset, yhteensä 220 000 euroa. Tämä määräraha sisältyy myös vuosien 2021-2023 kehyksiin.